

Aan de leden van de
Vaste commissie voor Buitenlandse Zaken en de
Algemene commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking
Tweede Kamer der Staten-Generaal
cie.buza@tweedekamer.nl
cie.buhaos@tweedekamer.nl

Betreft: commentaar op de begrotingsplannen/beleidsagenda Buitenlandse Zaken

Leiden, 13 december 2012

Geachte leden van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken en de algemene commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,

Het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM) doet u graag bijgaand commentaar toekomen naar aanleiding van de begrotingsplannen van het Ministerie van Buitenlandse Zaken alsook de beleidsagenda voor de periode 2013-2017.

Met het oog op de aanstaande begrotingsbehandelingen op 18, 19 en 20 december wil het NJCM aandacht vragen voor bijgevoegde punten van commentaar.

Indien u verdere vragen heeft, aarzelt u dan niet om contact met mij op te nemen.

Hoogachtend,

Friederycke Haijer
Voorzitter NJCM

Commentaar NJCM Begroting en beleidsagenda Ministerie van Buitenlandse Zaken

Het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM) heeft de begroting van het Ministerie van Buitenlandse Zaken voor 2013 alsook het regeerakkoord voor de periode 2013-2017 vanuit mensenrechtelijk oogpunt bekeken. Het NJCM wil u vragen om mensenrechten weer prioriteit van het buitenlands beleid te maken, onder meer door het opstellen van een nieuwe mensenrechtennotitie. Om in de uitwerking van de beleidsagenda te komen tot een actief en effectief mensenrechtenbeleid, dient de Nederlandse regering:

- 1) in het kader van economische diplomatie effectief toezicht te houden op naleving van mensenrechten door bedrijven;
- 2) een voldoende uitgerust korps en postennetwerk te waarborgen;
- 3) de in het regeerakkoord geformuleerde doelstelling om ‘in bilaterale- en multilaterale samenwerking en contacten mensenrechten te bevorderen’ te concretiseren, en daarbij ook bondgenoten aan te spreken zonder politieke selectiviteit;
- 4) het Facultatief Protocol bij het Internationaal Verdrag inzake economische sociale en culturele rechten (OP-IVESCR) te ratificeren en m.b.t. het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap in consultatie met het maatschappelijk middenveld een effectief implementatieplan vast te stellen.

1) Internationale handel, internationale orde en mensenrechten

Het NJCM waardeert het dat het nieuwe kabinet het bevorderen van de internationale rechtsorde en mensenrechten hoog in het vaandel heeft staan.¹ De beleidsagenda is echter nog altijd sterk gericht op economische diplomatie en de Nederlandse belangen in het buitenland. Deze focus op economische belangen moet hand in hand gaan met blijvende aandacht voor mensenrechten. Het nastreven van economische voordelen mag niet ten koste gaan van het bevorderen van respect voor de mensenrechten. Handel en mensenrechten sluiten elkaar niet uit. Versterking van mensenrechten draagt bij aan een eerlijker en verantwoord handels- en investeringsklimaat. Het NJCM vraagt de regering om het mensenrechtenbeleid eenduidig te koppelen aan economische diplomatie, zeker wanneer het landen met een verhoogd risico op ernstige mensenrechtenschendingen betreft, zoals ook aanbevolen door de Sociaal-Economische Raad (SER).²

Concreet vraagt het NJCM de Nederlandse regering om effectief toezicht te houden op naleving van fundamentele arbeidsnormen en internationale richtlijnen door bedrijven, zowel in de buitenlandse betrekkingen, als vooral ook door Nederlandse bedrijven zelf.³ Het NJCM waardeert het sterke signaal dat wordt afgegeven door ontvangst van overheidsfinanciering bij internationale handels- en investeringsactiviteiten, getoetst aan de eisen van ontwikkelingsrelevantie, afhankelijk te maken van de vraag of het betreffende bedrijf voldoet

¹ ‘Nederlanders en Nederlandse bedrijven hebben grote belangen in het buitenland. Het buitenlands beleid is gericht op het behartigen en beschermen daarvan en bevordert de internationale rechtsorde en de mensenrechten’, *Bruggen slaan. Regeerakkoord VVD – PvdA*, 29 oktober 2012, p.14.

² ‘In landen waar een verhoogd risico op schending van de mensenrechten bestaat, moet de economische diplomatie worden gekoppeld aan het mensenrechtenbeleid’, *Verschuivende Economische Machtverhoudingen*, SER, juni 2012, p. 147.

³ Bijvoorbeeld conform de *UN Guiding Principles on Business and Human Rights* en de OESO-Richtlijnen.

aan criteria voor ‘maatschappelijk verantwoord ondernemen’ (*Kamerstukken II 2011/12*, 32735-51, nr. 51, p. 12). Echter, tegelijkertijd verzoekt het NJCM het kabinet ook breder uit te (blijven) dragen dat bedrijven belangrijke maatschappelijke verantwoordelijkheden en verplichtingen hebben. In dit kader hoopt het NJCM dat het nieuwe kabinet zich een voortrekker zal blijven tonen ten aanzien van de verdere uitwerking en implementatie van het internationale ‘Ruggie-Framework’, op nationaal en internationaal niveau.⁴

2) *Bezuinigingen en capaciteit postennetwerk en departementen*

Het NJCM constateert dat in het regeerakkoord een verdere bezuiniging – bovenop die van het vorige kabinet – op het postennetwerk wordt voorzien.⁵ Het NJCM vreest dat met voorgenomen bezuinigingen van de nieuwe regering, en met economische diplomatie als zware component in het buitenlands beleid, de inzet op mensenrechten op het departement in Den Haag en het netwerk van vertegenwoordigingen mogelijk disproportioneel wordt getroffen. Het NJCM vraagt de regering om er bij het vormgeven en inrichten van bezuinigingsmaatregelen voor te waken dat kennis en expertise, alsmede de fysieke capaciteit wordt behouden om een actief en effectief Nederlands mensenrechtenbeleid te kunnen voeren. Dit is alleen mogelijk wanneer het gedragen wordt door een daartoe voldoende uitgerust korps en postennetwerk.

3) *Legitimiteit en geloofwaardigheid van buitenlands mensenrechtenbeleid*

Legitimiteit en geloofwaardigheid zijn kernvoorwaarden in de strijd tegen mensenrechtenschendingen wereldwijd. Het uitgangspunt van Nederland om een overtuigende positie te bekleden in het buitenlands beleid brengt volgens het NJCM kansen en tevens verantwoordelijkheden met zich mee. Nederland kan een voorbeeld zijn voor andere landen, mits Nederland zelf een geloofwaardig beleid hanteert, onder meer door alle landen, ook bondgenoten, aan te spreken zonder politieke selectiviteit, en zelf intern de zaken op orde heeft.

Het NJCM vraagt de regering concreet vorm te geven aan de in het regeerakkoord geformuleerde doelstelling om ‘in bilaterale- en multilaterale samenwerking en contacten mensenrechten te bevorderen’.⁶ Dit houdt in dat in handelssamenwerkingen met opkomende economieën zoals Rusland en China wordt aangedrongen op daarbij horende verantwoordelijkheden ten aanzien van mensenrechten en de internationale rechtsorde.⁷ Ook de durf om EU-lidstaten aan te spreken op het eigen mensenrechtenbeleid, zowel van individuele lidstaten als de EU zelf, valt onder de te nemen verantwoordelijkheden. Tot slot vraagt het NJCM aandacht voor de geloofwaardigheid ten aanzien van de Nederlandse inzet in het kader van de Raad van Europa en het EVRM. Nationale discussies over de positie van het EHRM de afgelopen jaren hebben de Nederlandse mensenrechtenpositie geen goed gedaan. Het NJCM waardeert het gebaar van een vrijwillige bijdrage van €100.000 aan de versterking van het Hof, maar vraagt de regering de komende jaren vooral werk te maken van de nationale implementatie van de uitspraken van het Hof door de verschillende landen van de

⁴ Zie de lijn zoals uitgezet in de actualisering van de mensenrechtenstrategie ‘Verantwoordelijkheid voor Vrijheid. Mensenrechten in het buitenlands beleid’, p. 14-15.

⁵ ‘We besparen op het postennetwerk, vooral door samenwerking in EU-verband en met andere (Europese) landen’, *Bruggen slaan. Regeerakkoord VVD – PvdA*, 29 oktober 2012, p.14.

⁶ *Idem.*, p. 14.

⁷ Uit de begroting van Buitenlandse Zaken: ‘De economische groei en de daarmee gepaard gaande toenemende invloed brengen voor opkomende landen tevens een grotere internationale verantwoordelijkheid met zich mee, met name bij het bevorderen van de internationale rechtsorde en de ontwikkelingssamenwerking. Van deze landen verwachten wij dan ook dat zij hun steentje bijdragen’.

Raad van Europa. Het past een land als Nederland om zich hard te maken voor een sterk Europees Hof, met voldoende middelen en steun om haar toezichthoudende taak adequaat uit te voeren.

Om het mensenrechtenbeleid (op)nieuw leven in te blazen verzoekt het NJCM de Minister van Buitenlandse Zaken om een nieuwe mensenrechtennotitie op te stellen, welke recht doet aan serieuze, geloofwaardige inzet op mensenrechten, in lijn met de zorgen over inhoud en capaciteit zoals hierboven genoemd. De afgelopen jaren zijn mensenrechten geen prioriteit geweest in het buitenlands beleid. Het NJCM hoopt dat onder minister Timmermans de mensenrechtentraditie van Nederland weer wordt opgepakt en doorgezet.

4) Ratificatie, naleving en implementatie van mensenrechtenverdragen

Tot slot vraagt het NJCM de aandacht van de regering ten aanzien van een aantal belangrijke internationale mensenrechtenverdragen welke Nederland reeds heeft ondertekend, maar nog niet geratificeerd. Dit zijn het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap en het Facultatief Protocol bij het Internationaal Verdrag inzake economische sociale en culturele rechten (OP-IVESCR). Het NJCM verheugt zich over de toezegging omtrent spoedige ratificatie van het eerste verdrag. Dit zal een belangrijke bijdrage leveren aan het verstevigen van de kwetsbare positie van mensen met een beperking in onze maatschappij. Ten aanzien van de 'geleidelijke implementatie' van het verdrag, zoals aangekondigd door het nieuwe kabinet, merkt het NJCM op dat het van belang is om meer duidelijkheid te geven over wat dit zal betekenen in de praktijk. Hoe ziet het kabinet de noodzaak tot 'geleidelijk implementatie', welke rechten vereisen geleidelijke implementatie en met welke stappen (doelstellingen en tijdpad) beoogt de regering gevolg te geven aan de verplichtingen uit het verdrag? Het NJCM hoopt dat de resultaten van de lopende 'juridische en financiële impactanalyse' spoedig worden gedeeld en dringt er op aan dat het kabinet in consultatie met relevante belangengroepen uit het maatschappelijk middenveld een plan van implementatie opstelt.⁸

Naast de ratificatie van het VN-Gehandicaptenverdrag kijkt het NJCM uit naar een spoedige ratificatie van het OP-IVESCR. De brede ondersteuning van het klachtrecht onder het IVESCR zal de ontwikkeling en implementatie van economische, sociale en culturele rechten een zeer belangrijke en benodigde impuls geven – naar het niveau van de burgerlijke en politieke rechten. Dat alle mensenrechten universeel, ondeelbaar, onderling afhankelijk en verbonden aan elkaar zijn, was één van de voornaamste redenen om ook voor het IVESCR een klachtrecht in het leven te roepen. Ratificatie van het OP-IVESCR zal daarom een belangrijke bijdrage leveren aan het verstevigen van de internationale en nationale mensenrechtenorde en het NJCM ziet graag dat het nieuwe kabinet zich hierin actief opstelt.

⁸ Zie ook het rapport *Ratificatie... en dan?*, een studie van het Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten (SIM) in opdracht van de Staatssecretaris Volksgezondheid, Welzijn en Sport, januari 2012.